

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Kaipainen, T. & Helariutta, A. (2018) Missä ympäristössä toimit ja olet tulevaisuuden kirjastolainen? Kreodi 4.

URL: <https://www.kreodi.fi/en/27/Matkakertomuksia/507/Miss%C3%A4-ymp%C3%A4rist%C3%B6ss%C3%A4-toimit-ja-olet-tulevaisuuden-kirjastolainen.htm>

Missä ympäristössä toimit ja olet tulevaisuuden kirjastolainen?

Terhi Kaipainen
Aino Helariutta

“Usein ajattelemme vain digitaalisia ympäristöjä, kun pohdimme uusia oppimisympäristöjä, mutta ne ovat paljon muutakin”. Näin johdatteli lokakuun alussa Laurean informaattikko Kaisa Puttonen Tikkurilaan saapuneita osallistujia seminaaripäivään. Päivän isona otsikkona oli Uudet ympäristöt kannustavat oppimaan ja kehittämään yhdessä, ja seminaarin tavoitteena oli aloittaa kirjastojen yhteinen pohdinta siitä, missä kaikkialla oppimista tapahtuu ja missä kaikkialla voimme kirjastolaisina ja tiedon asiantuntijoina olla mukana. Seminaarin järjestettiin amkit-konsortion toimesta ja se on osa uudet oppimisympäristöt -verkoston toimintaa.

Aluksi sukelsimme hackatonien ja tietokäytäntöjen maailmaan tutkija **Irma Reijosen** esityksen *Tietokäytännöt monitieteisessä yhteistyössä – tutkijan havaintoja Digital Humanities Hackathonista* kautta. Reijonen tekee Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksella väitöskirjatutkimusta tietokäytännöistä monitieteisessä yhteistyössä. Häntä kiinnostaa nimenomaan se miten eri alojen yliopistotutkijat toimivat yhdessä, kuinka he ratkovat yhteistä tutkimusongelmaa. Aihe on kiinnostava, koska myös ammattikorkeakouluissa tehdään nykyään paljon moniammattillista yhteistyötä ja kehittämistä. Kuinka voisimme olla mukana tällaisessa työssä tiedon ammattilaisina?

Reijonen on havainnoinut Helsingin yliopiston ja Aalto yliopiston yhdessä järjestämässä Digital Humanities Hackathonissa tutkijoiden toimintaa, ja sitä kuinka tietokäytännöt ilmenivät hackathonin aikana. Hackathoneja on monia eri tyyppisiä, mutta kaikissa on päätavoitteena ongelman ratkaisu. Muutaman tiiviin hackathon päivän aikana opitaan yhdessä, yhdistellään erilaisia osaamisia, jaetaan omaa osaamista ja käytetään yleensä paljon digitaalisia aineistoja ja menetelmiä. Hackathoneja edeltää aina erillinen seminaari tai muu tutustuminen, ja osallistujat saattavat saada myös etukäteen materiaalia tutustuttavaksi. Reijosen kokemuksen mukaan itse hackathonin aikana ei ehdi enää etsiä uutta tietoa tai lukea artikkeleita, joten etukäteen valmistautuminen on tärkeää.

Reijonen erottaa hackathonissa useita eri tietokäytäntöjä:

- tiedon jakaminen, hakeminen ja tulkinta
- asiantuntijoiden käyttäminen konsultteina
- tausta-aineistoon perehtyminen ja sen esittely
- kysymys-vastauskeskustelut
- esitysten valmistelu ja tulosten esittäminen
- kirjoittaminen ja lopuksi lopputuloksen julkaiseminen.

Kun edeltävää listaa tarkastelee, näkee monta kohtaa, jossa tietoasiantuntija voi toimia yhteistyökumppanina. Myös Reijonen törmäsi tähän konkreettisesti Digital Humanities Hackathoniin osallistuessaan. Hänen roolinsa tarkkailijasta osallistujaksi tai ehkä ennemmin asiantuntijakonsultiksi syntyi luontevasti, koska kyseisessä hackathonissa käytettiin aineistoja Kansalliskirjaston Digi-palvelusta ja Reijonen työskentelee itse Kansalliskirjaston Tutkimuskirjastossa.

Tietoasiantuntijan rooli osana hackathonia voisi olla esimerkiksi etukäteisvalmisteluihin osallistumista, tiedonhaussa ja datan haravoinnissa sekä aineiston käsittelyssä auttamista itse hackathonin aikana ja lopulta tietoasiantuntija voi olla apuna myös julkaisemisessa ja tulosten avoimeksi saattamisessa. Monialaisessa ja monitieteisessä yhteistyössä on hyvä pyrkiä tietämyksen integrointiin eikä niinkään palasten yhteen saattamiseen. Tarvitaan paljon vuorovaikutusta ja roolien tulee olla tasaveroisia, jolloin kukaan ei ole avustajan roolissa. Tosin asiantuntijarooli voi olla itse hackathon ryhmästä tietyllä tavalla erillinen. Voisiko tietoasiantuntijan nähdäkin ryhmässä välittäjänä, joka auttaa erialojen osallistujia tiedon integroinnissa.

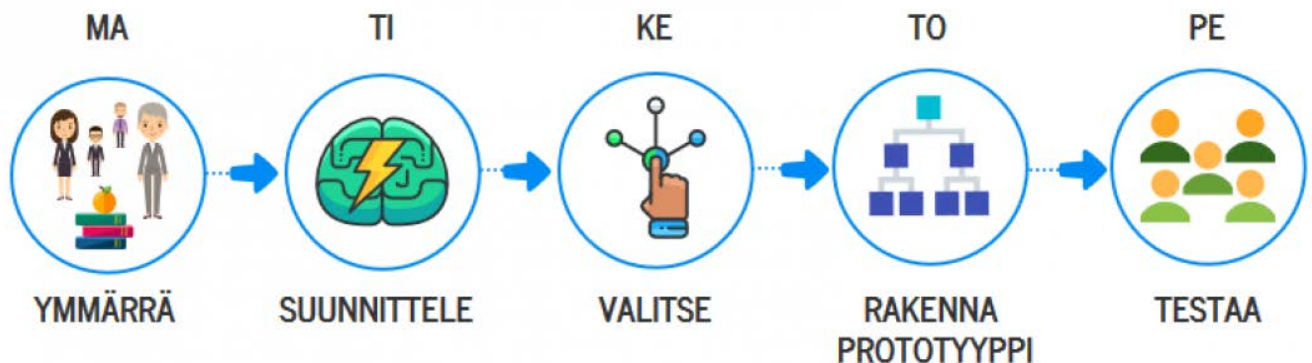
Irma Reijonen kertoo tietokäytännöistä hackathonissa © Terhi Kaipainen

Miten kirjasto kiihdyttää sprintissä?

Hackathonista siirryttiin esitykseen *Kirjasto käytävällä ja verkossa – 3AMK-kirjastot mukana opiskelijoiden sprintissä*, jossa **Kaisu Sallasmaa** (Metropolia), **Tuula Laurila** (Haaga-Helia) ja **Aino Helariutta** (Laurea) esittelivät 3AMK-kirjastojen toimintaa ja Desing sprint -menetelmää. 3AMK-kirjastot muodostuu Haaga-Helian, Laurean ja Metropolian kirjastoista ja nämä kirjastot tekevät yhteistyötä monimuotoisesti: 3AMK Libguide, yhteiset koulutukset, e-aineistojen yhteishankinta, kirjajahankinnat yhteiskilpailutus, yhteinen kirjastojärjestelmä.

Kirjastot ovat osallistuneet yhdessä vuonna 2017 ja 2018 3AMK:n Professional Summer Schoolin yhteydessä järjestettyyn Digital Wellbeing Sprinttiin. Desing Sprint on Jake Knappin Googlella kehittämä menetelmä, jossa pyritään strukturoidun ryhmätyöprosessin kautta luomaan ja parantamaan tuotteita tai palveluita. Hieman samaan tapaan siis yhteisen ongelman ratkaisemista ryhmässä kuin hackathoneissa.

Erona hackathoneihin, Sprintillä on aina sama rakenne, joka näkyy alla olevassa kuvassa. Sprintti kestää aina viisi päivää ja siinä on mukana monialaisia 5-7 hengen tiimejä. Myös sprintissä on etukäteisvalmistautumista kuten hackatoneissa. Itse sprintin aikana toimintaa ohjaa fasilitaattori, ryhmässä on mukana ulkopuolinen asiantuntijamentori. Toimeksianto sprinttiin saadaan ulkopuoliselta työelämäkumppanilta. Viimeisimmissä Digital Wellbeing Sprinteissä toimeksiantajana on ollut kunta.

Desing sprintin rakenne © Aino Helariutta

Ollakseen mukana tukemassa sprinttejä, kirjaston pitää lähteä ulos omien seinien sisältä ja toimintaa tulee olla myös verkossa. Kirjasto onkin ollut mukana sprinteissä monin eri tavoin ja osallistumista on kehitetty kokemuksesta ja tilanteen mukaan. Voit lukea tarkemmin kirjaston osuudesta **Aino Helariutan** ja **Kaisu Sallasmaan** artikkelista [Vauhdikasta menoa sprintissä](#), jossa he kertovat kokemuksia vuoden 2017 sprintistä ja mukana on myös sprintin osallistujan näkökulma informaattikko Aino Helariutan kertomana. Vuoden 2018 osallistuminen poikkesi aiemmasta vuodesta lähinnä siinä, että kirjaston Ask librarian –palvelu ei sijainnut samassa kerroksessa varsinaisten sprint –tilojen kanssa. Vuonna 2018 pyrittiinkin panostamaan verkkoon. Tarjottuun chat-palveluun ei tosin tullut yhtään kysymystä, mutta paikan päällä oli kuitenkin kävijöitä tutkimassa aineistoa ja kysymässä neuvoja ja libguide-opasta oli käytetty ahkerasti.

Kokemukset sprintteihin osallistumisesta ovat olleet hyviä, ja kirjaston kannattaa hakeutua myös tämänkaltaisiin uusiin tiloihin ja ympäristöihin, joissa oppimista ja yhteiskehittämistä tapahtuu. Olemme Sallasmaan mukaan toivottu yhteistyökumppani. Hyvä on kuitenkin muistaa, että tämän tyyppisessä oppimisessa täytyy myös oma ohjaajan identiteetti ajatella toisin, koska sprintin ja hackathonin kaltaisten nopeiden menetelmien aikana ei ole aikaa opettaa vaan tietoa etsitään yhdessä tai toimitaan jopa niin, että kirjaston henkilöstö tekee opiskelijoille tiedonhakuja toimeksiannoista. Osallistuja joukko on myös monialaisempi kuin esim. normaalilla tiedonhaun tunnilla ja tämä tuo myös oman mausteensa toimintaan ja haastaa tiedon ammattilaista.

Hankkeessa oppii hanketiedonhankintaa ja hankeraportin lukutaitoa – ja ehkä vähän muutakin

Aamupäivän viimeinen esiintyjä oli Laurean informaattikko **Hannele Kalema**, joka avasi meille kokemuksiaan hanketyöstä otsikolla *Hankkeessa oppimisen mahdollisuudet*. Kalema on ollut vuosien aikana mukana kolmessa eri kokoisessa hankkeessa ja on saanut kaikista näistä sekä hyviä oppimiskokemuksia itselle että oppinut kuinka kirjasto voi olla mukana tällaisissa ympäristöissä.

Kirjastoammattilaiselle on hyötyä hankekokemuksesta, sillä sen aikana oppii hanketyöstä mm. kuinka hanke syntyy, rahoitetaan, hallinnoidaan ja miten siitä raportoidaan. Ei ollenkaan huono osaamisalue, kun ajattelee nykypäivän yhä projekti- ja verkostomaisempaa tapaa tehdä työtä. Hankkeet ovat siis sekä hyvä ympäristö oppia että myös hyvä paikka astua kirjaston ulkopuolella tutustumaan paremmin omaan organisaatioon ja sen sidosryhmiin. Kun olet lähellä toimintaa, löydät ehkä myös paremmin ne paikat, joissa voit tarjota omaan asiantuntijuuttasi myös hankkeen jälkeen. Uusissa ympäristöissä ja uusien asiantuntijoiden kanssa toimiessa myös oma osaaminen ja ymmärrys laajenevat. Kalema tuuppaakin (nudge) kaikkia jatkuvan oppimisen tielle.

Virtuaalikierrros KEA:ssa

Saimme Zoom-yhteydellä mukaan päiväämme kolme kööpenhaminalaisen **Kea Library KEA Copenhagen School of Design and Technology** kirjaston henkilökunnan edustajaa. **Martin Gundtoft, Ida Fallentin** ja **Daniel Præsiukseus** kertoivat meille oman kirjastomiljöönsä suunnittelusta otsikolla *Library premises as study environment*. KEA:ssa on tavoitteena luoda kirjastosta opiskelijoille turvallinen, vaihteleva ja jäämään houkutteleva tila. Tilojen suunnittelussa viitisen vuotta sitten olikin opiskelijat vahvasti keskiössä.

Pääsimme mukaan virtuaaliselle kirjastokierrokselle, jossa Daniel, Ida ja Martin esittelivät tiloja. Perinteisten hyllyjen ja asiakaspalvelupisteen (jossa oli muuten lähestulkoon aina tarjolla karkkia), kirjastosta löytyi myös:

- sohvaryhtiä kera vilttien rentoon hengailuun
- retrohuone, joka oli sisustettu tanskalaisen olohuoneen tyyliin 60-70-luvuilla
- erilaisia työpisteitä sekä ryhmätöitä että myös hiljaista työskentelyä varten
- oma osasto erilaisten materiaaliesittelyille (kyse oli design oppilaitoksen kirjastosta)
- ja sokerina pohjalla – pussailunurkka.

Tanskalaisten matkassa virtuaalikierröksellä KEA-kirjastossa, Noora Montonen Laureasta fasilitoi © Aino Helariutta

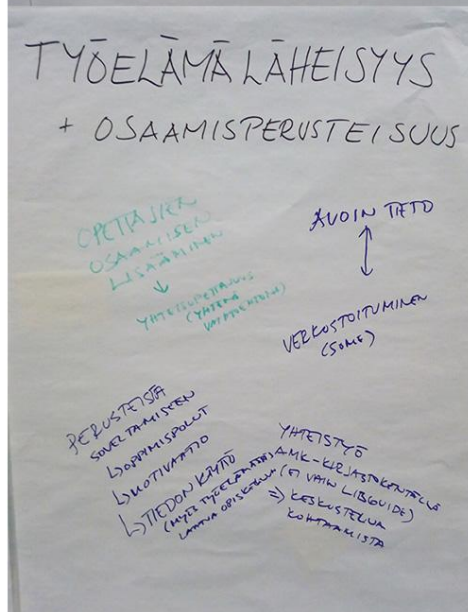
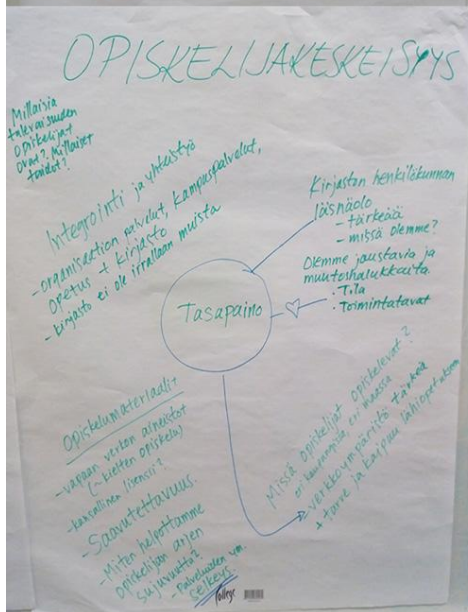
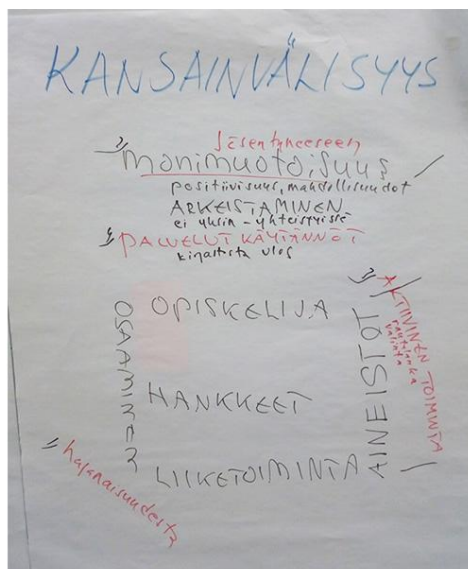
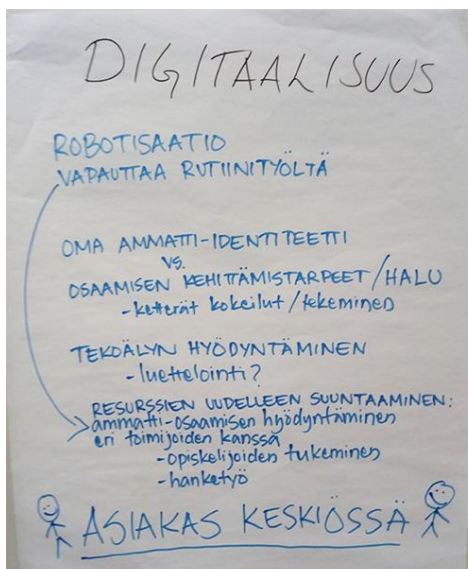
Kealaiset haluavat olla mahdollisimman helposti lähestyttäviä, joten heillä on aina avoin ovi henkilökunnan työskentelytiloihin. Lisäksi he pitävät tärkeänä, että kaikki tekevät asiakaspalvelua, ja tämä tehdään myös siten, että opiskelijoilla on mahdollisimman matala kynnys pyytää apua. Ne pienet asiat: hymy ja kysymys mitä sulle kuuluu? Sai vaikutelman, että kealaiset ovat todella yhtä yhteisöä ja opiskelijoita pidetään hyvänä, jopa varattujen kirjoja noutaessa saat tikkarin.

KEA:n kirjaston erikoisuutena on myös oma kirjasto DJ, joka valikoi kirjastossa päivittäin soivan musiikin. Aluksi kaikki olivat toimineet DJ:nä oman asiakaspalveluvuoronsa aikana, mutta pian huomattiin, että tämä vie paljon huomiota muusta työstä ja toisaalta se, että tällä metodilla soittolistalla oli paljon pop- ja rock-hittejä ja tunnettuja biisejä. Tämä ei tuntunut sopivalta äänimaisemalta kirjastoon, sillä musiikki vei helposti huomion pois tekemisestä. Siksi yksi Kean kirjaston työntekijä, jolla on myös DJ-taustaa, alkoi tehdä soittolistoja. Nyt soittolistassa on periaatteena se, että valittu musiikki ei ole liian tunnettua eli se tartu niin helposti korvaan. Taustalla soi nyt 60-70-luvun funk- ja jazz-tyyppinen musiikki, ja vaikutus tällä on ollut nyt se, että kirjaston asiakkaat haluavat tietää, mikä tämä biisi on. Musiikista on maksettu tekijänoikeusmaksut organisaatiotasolla.

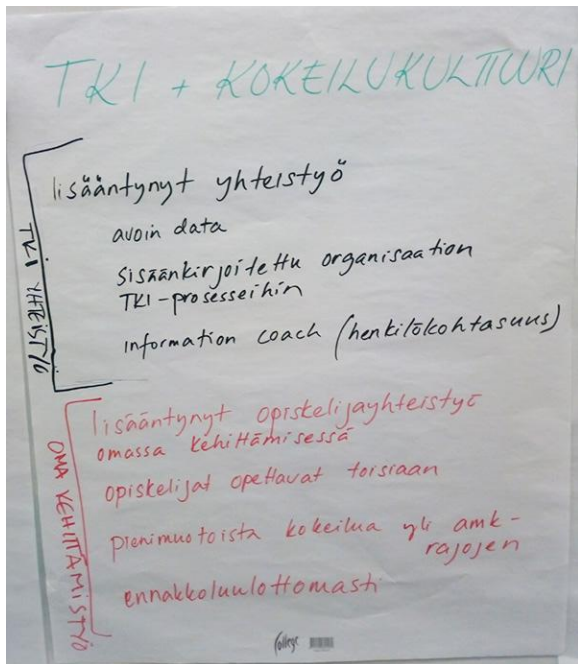
Musiikin ohella kirjastossa on myös vaihtuva valaistus eli osa kirjaston valoista vaihtaa väriä aika ajoin. Verkko-yhteytemme alkoi tässä vaiheessa hieman pätkiä, joten jäi vain arvattavaksi vaihtaako valot väriä esim. henkilökunnan fiiliksen mukaan. Tosin vaikutti, että KEA:ssa on aina aika hyvä fiilis.

Tulevaisuuslähtöinen kirjastoammattilainen tulevaisuuden oppimisympäristöissä

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) tietoasiantuntijat Oili Valtonen ja tämän tekstin toinen kirjoittaja vetivät iltapäivän työpajan, jossa pureuduttiin kirjastoammattilaisen tavoiteltavaan tulevaisuuteen viiden teeman kautta. Teemat olivat digitalisaatio, kansainvälisyys, opiskelijakeskeisyys, TKI ja kokeilukulttuuri sekä työelämäläheisyys ja osaamisperustaisuus. Teemojen valinta perustui Xamkin pedagogisen kehittämissuunnitelman [Tulevaisuuslähtöinen oppiminen](#) -malliin. Noin viiden hengenryhmillä oli puolisen tuntia aikaa pohtia ja kirjata ylös ajatuksiaan liittyen heille osuneeseen teemaan. Kuinka korkeakoulukirjasto ja kirjastoammattilainen näkyvät näissä konteksteissa tulevaisuudessa – mitä tavoittelemme, kenen kanssa toimimme, missä toimimme? Alla kuvina ryhmien tuotokset. Tämän työpajan pohjalta ajatusten työstäminen jatkuu eteenpäin jo lähiaikoina. Pysy kuulolla...

Työpajan antia 1 © Terhi Kaipainen

Työpajan antia 2 © Terhi Kaipainen

Yhteenvetona, seminaarin anti oli monipuolinen. Seminaarin perusteella syntyi selkeä käsitys siitä, että kirjastoammattilaisten tulee asiantuntijuutensa kautta pyrkiä mukaan erilaisiin oppimisen tilanteisiin. AMK-kirjastoilla on paljon osaamista ja annettavaa tiedonhankinnan, -käytön ja uuden tiedon luomisen prosesseissa. Oma osaaminen täytyy vain määritellä, identifioida ja tuoda esille. Avainsanoja tässä uuden kehittämisessä ovat ketterä kehittäminen ja kokeilukulttuuri – epäonnistumista ei kannata pelätä, virheistä oppiminen antaa sijaa uusille oivalluksille, jotka parhaimmillaan johtavat uusien roolien ja palvelumallien muodostumiseen.

Kirjoittajat:

Terhi Kaipainen, tietoasiantuntija, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Aino Helariutta, informaatikko, Laurea ammattikorkeakoulu

Lue myös:

Laurean amk kirjasto- ja julkaisupalveluiden Hakuammuntaa -blogi:

[AMK-kirjastot matkalla kohti uusia ympäristöjä](#)

Päivän esityksiä AMKIT-konsortion wikissä:

<https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=59771411>